

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.--

Félévre 4 " --

Negyedévre 2 " . .

Hová minden küldeményt az 2. old5.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : A pozsonyi rabbi-gyűlés. (Két cikk.) — Orthodoxaink védelmére. — Zsidó kolóniák Amerikában. — Zsidó-farosegger elbeszélése a stayerhoni életből. Tárczacikk. — A circumcisió. Hochmuth Ábrahám egy levele. — Zsidóüldözések Bagdadban. Az Alliance Israelite Universelle tudósítása. — Daemonok közt. Az „Egyenlőség” elbeszélése. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

A pozsonyi rabbi-gyűlés.

— Két cikk. —

II.

A kuratoriumot képező három rabbin és a közvetítő bizottság elnökén kívül még 12 kisebb-nagyobb községnek rabbija gyűlt egybe Pozsonyban, hogy a történeteket (a kerületi elnökök által a kultuszminiszternek átadott emlékiratot) megbeszéljék és a teendők fölött tisztába jöjjenek. Bizonyos ugyanis, hogy a nevezett memorandum ama kijelentése, hogy a kongresszusi párt kész elfogadni bármilyen szervezeti javaslatot, melyen a felekezet egysége felépülhet, képzelhető legnagyobb zavarba hozta nemcsak — mint ezt mult heti cikkünkben kifejtettük — Reich Ignácot, hanem ennek egész vezértáborát. Mert tulajdonképen mi volt a rugója annak, hogy 293 orthodox rabbi és rabbiféle a »két felekezetet« mellett szállott síkra, holott ezeknek husz tizenkilenczede nagy szerencsétlenségnek tartaná, ha ez törvényhozás által, vagy akár rendeletileg tényleg kimondatnék; és ha egyenként megkérdezzük őket, mindegyik szívére teszi kezét így szólva: hát képzelhető, hogy én felekezetem kettészakadását akarom? Ments Isten, ilyenre gondolni is. Egy az Örökévaló és egy Izrael is?!

És a mennyiben az orthodox rabbikat ismerjük — és jól ismerjük majdnem mindnyájukat — jó lelkiismerettel bizonyíthatjuk, hogy

tényleg nem óhajtják a kettészakadást, sőt hogy meggyászolnák a napot, melyen ez ténynyé válnék.

De hát honnan akkor a 239 aláírás?

Íme a magyarázat.

Hála a vezetők agitációjának, az orthodox rabbik előtt axiómává vált, — joggal-e vagy nem, azt e helyen nem kutatjuk — hogy a kongresszusi párt, vagy mint az orthodoxok nevezik: a neologok, de kiváltképen ezek központja: az országos iroda, az orthodoxyát minden áron elnyomni akarja; szemináriumából kikerült papokat akar rátukmálni orthodox közösségekre, átidomítani akarja az istentiszteletet, az ősi intézményeket, szóval modernizálni akarja az egész orthodoxyát. Hogy ez meg ne történhessék, hogy a neologoknak semmi befolyása, semmi beleszólása az orthodoxok ügyébe ne legyen — ezt hitették el a vezetők az orthodox rabbikkal — azt csak úgy lehet elérni, ha az egész orthodoxyia azzal fog előállani, hogy közte és a „neologok” közt dogmatikus különbségek forognak fenn és két külön felekezetet képeznek.

A magyar kormány, de kivált a magyar törvényhozás sokkal liberálisabb, semhogy lelkiismereti kényszert engedne gyakorolni oly irányban, hogy az egyik felekezet intézkedhessék egy másiknak az ügyeiben, holott, ha nem két felekezetről, hanem két egymástól némi külsőségekben eltérő pártról van szó,

amilyen különben nem kettő, hanem ötvenszer kettő is fennáll a felekezet kebelében, sőt legtöbb magában a orthodoxiában (mert hogy pl. a máramaros-szigeti és a miskolczi, vagy nyitrai orthodoxok közt sokkal nagyobb a különbség, mint az utóbbi kettő és a budapesti, vagy szegedi kongresszusi hitközségek közt, azt maga Reich Ignác sem tagadhatja), akkor az orthodoxia sem a kormány, sem a törvényhozás részéről védelemre nem számíthat, amennyiben ilyen apró pörpatvarba a világért sem avatkoznak. Fell kell tehát — így hangzott a vezetők által kiadott haditerv — fel kell tehát fujni a dolgot; állítsuk, (ha mindjárt semmivel sem bizonyítható), hogy az orthodoxia egészen más felekezetet képez, mint a neologok, és ügyünk feltétlenül győzedelmeskedik. A „külön felekezet“ ezeknél fogva az orthodoxoknál nem cél, hanem eszköz volt, a külön párt fenntartására.

De ime hirtelen megváltozott a jelenet. Az orthodox párt, melynél már hitágazattá vált, hogy a „neologok“, illetve ezeknek irodája rettenetes szörnyetegként örökké tátongó, félelmetes torokkal várja az orthodoxia elnyelhetését, mit csak Reich Ignác és az ő bölcsei gátolhatnak meg titokzatos, de mindig drága* szerekkel, — most hirtelenében észrevette, hogy ugyanazok a szörnyű „neologok“ tulajdonképen a béke után áhítoznak, s hogy nem ők akarják elnyelni az orthodoxokat, hanem ellenkezőleg azt mondják, nem bánjuk, nyeljetek el ti bennünket! Mi egy akarunk lenni veletek; itt egy fehér lap, szabjátok meg ti a feltételeket, hogy lehetünk ismét azzá; mi elfogadjuk, csak az egység, csak a béke álljon általa ismét helyre!

Ilyen kijelentés után lehetetlen volt a vezéreknek folytatni a régi praxist. Ha nagy is az orthodoxokban az „auktoritások“-ba vetett hit, de ily nyilvánvaló komédiát még sem mertek velük üzni a vezérek, össze kellett tehát jönniök, hogy a továbbiak fölött tanácsot iljenek.

*) Minden a rend helyreállítását célzó miniszteri rendeletet nyomon követte Reichnak a községekhez intézett vészes felszólítása: Veszedelemben a tóra, oda az orthodoxia! Küldjetez pénzt, hogy mentsünk, a mit még menteni lehet!

Az egyenes gondolkodásu ember azt lehetné most, hogy a tanácskozó urak másról nem is tárgyalhattak, mint arról, hogy mit irjanak hát arra a fehér lapra, melyet a kongresszusi párttól vettek? Mert hiszen a helyzet oly egyszerűvé vált a kongresszisták engedékenysége által. S mást végtére az orthodoxok nem akarthattak, mint azt, hogy ellenfeleik megadják magukat!

Tévedés! Ha az orthodox rabbiknak a „külön felekezet“ eszköz volt a párt érdekében, a vezérek egy részénél a felekezet feldarabolása cél, bűnös cél, melyet elérni vágya, törekvése.

Reich Ignácraól azok után, miket róla lapunk mult heti számában elmondtunk, nincs megjegyezni valónk. Ő a magyar zsidóságra nézve valóságos csapás, pártjára nézve a legnagyobb gyalázat. Tudatlanságánál csak lelkiismeretlensége nagyobb és ezt csak raffiniált volta és képmutatása múlja felül. Póráznál fogva vezet a rabbik százait, kikkel elhitei, hogy ők vezetik őt. Sír, ha pártját kudarcz éri, pedig akárhányszor szándékosan idézi azt elő, mert ez neki mindig busásan jövedelmez. Mert ha hánárba került az orthodoxia, meg kellett azt mentenie és a szegény orthodoxokat csak pénzzel, sok pénzzel lehet kirántani a bajból. Ur, vezér, fejedelem, roppant jövedelmek birtokosa, ha tovább tart az általa 20 év óta szított testvérháboru, de semmi és senki, ha helyreáll ismét a béke. És Reich Ignácznak vannak érdektársai, kik szerepet visznek a vezérek közt, vannak szellemi vaksággal megvert társai, kiket czinkostársaivá tett akaratuk ellenére és csak nagyon csekély azok száma, kik megtartották szabad, etfogulatlan meggyőződésüket és kiknek azt érvényre is juttatni elég erkölcsi bátorságuk volt. Ezeknek megbecsülhetetlen felszólalását akarjuk itt első sorban méltatni.

„Tehát „kétféle felekezet!“ — szólalt fel az orthodoxia egyik legelőkelőbb rabbija egy hosszú expektoráció után, melyben a gyűlés egy tagja azt fejtette ki, hogy a vezéreknek mindent el kell követniök a teljes szakadás érdekében, — „tehát két felekezet!“ Felteszem, bár meg nem engedem, hogy ennek elfogadása elő-

nyös volna az orthodoxiára nézve, s felteszem azt is, mit azonban még kevésbé engedek meg, hogy az orthodoxok ezt el is hiszik, akkor is be kell ezt még előbb bizonyítanunk. Mert nem csak nekünk, hanem másoknak is kell ezt elhinniök. De hol van kérdezem első sorban, hol van a határ, hol az orthodoxia végződik és kezdődik az „más felekezet”? A „Sulchan Áruclı” képezi-e ezt a határt? De akkor milyen joggal mondta ki az orthodox vezetés az anathematizálnál több status-quo-hitközségre, melyek alapszabályaik elseje, hogy a Sulchan Áruclı alapján állanak? S milyen jognál fogva mondhatjuk „más felekezet”-nek a neologokat is, ha ezeknek eszükbe jutna, kijelenteni — s azt hiszem, hogy épen arra készülnek — hogy ők tulajdonképen nem is szüntek meg soha a Sulchan Aruch alapján állani, de mostan készek ezt az új szervezetbe fel is venni? Azt a különbséget végtére, hogy orthodox az, ki a Sulchan Aruch szerint tényleg él, és nem az, ki szabványait nem tartja meg, saját jól felfogott érdekünkben nem szabad felállítanunk. Vannak orthodox községek és vannak számtalan egyes orthodoxok, kik neologobbak a neologoknál, és vannak viszont neologok, kik a Sulchan Aruch szabványait szentül megtartják. Pártunk csak arra lehet tekintettel, hogy a községek elvileg elfogadták-e a Sulchan Aruchot, vagy sem; a mely község ezt kijelenti, arra rásütni a „más felekezet” bélyegét esztelenség és bűn volna. Mi hát mégis az a fontos különbség, mely épen a magyar zsidóságot két felekezetté teszi? Mem marad más, mint az orthodox statutum, mint az orthodox közvetítı bizottság. A ki ezt elismeri, az zsidó, aki magát ehhez nem köti, az „más felekezet” tagja! A mely pillanatban, urain, ezt nyilvánosan kijentjük, azt tettük, hogy nem a neologokat zártuk ki a zsidóságból, hanem önmagunkat. A karaiták is ugy kezdtek, hogy a nem hozzátartozóikat nemzsidóknak jelentették ki, míg végre ki lettek zárva a zsidóságból maguk a kizárók. Apáink, dicső elıdeink nem ismertek orthodox statutumot, közvetítı bizottságot, de nem ismerik ezt most sem még a lengyel chaszidok sem, még kevésbbé német, vagy egyéb külföldi hitrokonaink. Mit? hát mindezek nem zsidók? — De mi

magunk milyen helyzetbe jutunk, ha holnap a kormány hatályon kívül találja helyezni statutumunkat, közvetítı bizottságunkat? Mit teszünk akkor? megszününk zsidóknak lenni? vagy martyrjai legyünk talán ebben az esetben a közvetítı bizottságnak, a milyenek lennénk szent hitünknek, ha tőle eltiltanának? Örizkedjünk attól, hogy nevetség tárgyává váljunk, mert ez bennünket alaposan tönkre tehet!”

A nagyon vegyes érzelmekkel és nem egy közbeszólás által megszakított, valóban bölcs beszéd után egy jelenet következett, mely melyen megrázta Reich Ignác híveit, és melynek híre megrázott bennünket is — nagy nevetésünkben.

Reich Ignác szólalt fel ugyanis, de mielőtt reprodukálnók hatalmas mondását, kijelentése megérthetése kedvéért, szükségesnek tartjuk, hogy tisztelt olvasóinknak, kik a — csodarabbik életéből vajmi keveset tudnak, egy történetecskét mondjunk el:

Az elemi iskolának a híres ehlebovi csodarabbi ép oly nagy ellensége volt, mint minden más szent, ki csak a sötétségben és a butaságból él, pedig annak idején a kormány rendelete elég hathatósan szoritotta a chlebowi chaszid községet is, hogy chéderjeit zárja be, és helyette rendes iskolát állítson.

A csodarabbi és chaszid hívei kétségbe voltak esve. A „skole” (iskola) valóságos rémmé vált elıttük, de se baj! küszöbön volt a roshasonó, a mikor a csodarabbi könnyen hozzáférhet az égiekhez, majd beszél velük egy komoly szót.

Az ünnepi kürt megszólaltatása a szent rabbinak volt a tisztsége. De mielőtt ehhez hozzáfogott volna, hatalmas imaköpenye által egészen befedve, fél testével az almemorra feküdt és ilyen pozícióban jó félóraig maradt. A hívek sejtették ugyan, hogy a csodaférfiu lelke most fenn barangol az Örökkévaló trónusa elıtt, de volt nem egy gunyolódó misznaged (a csodarabbikban nem hívő) ki annak a szentségtörő véleménynek adott kifejezést, hogy a rebbe tulságosan hajthatott fel a tüzes „okovit”-ból, és most a kényelmes pozícióban nem tudott ellentállani az elalvásnak. Már-már azon voltak, hogy megránczигálják a csodatevő lelógó ta-

liszát, midőn hirtelen velőtrázó vad kiáltással felegyenesedett: »Ni — szólott — a de villsz't take skolesz huben, rebajne dealme kile! lozse der blozen finem Iván, finem Pávlik; jech bloz der nist ein tekie!« és ezzel messzire eldobta magától a sófart a közönség közé, mely leirhatatlanul meg volt hatva az ügyes komédiától. Hogy később mégis a fuvásra határozta el magát, és fujt, hogy rengett bele az egész épület, azt csak mellékesen jegyezzük meg, Reich Ignác kijelentésére ez már nem tartozik.

A közvetítő bizottság elnöke ugyanis siránkozó hangon így szólt a gyűléshez: „Raboj'szaj! (Uraim) a resóim (gonoszok) által a miniszternek átadott emlékirat óta nem mondtam még „S'ma kolénü“-t!“ (A mindennapi ima egy passzusa, melylyel meghallgattatásért esedeznünk az Örök-kevalóhoz).

Reich Ignác egészen a csodarabbik módjára, (miadinkább ilyenre játsza ki magát), kik mint senki más, bejáratosak az Örökkevalónál, háborut üzent hát Istennek, mert engedte, hogy a „gonoszok“ azt a memorandumot adják át a miniszternek. És Reich Ignác, az elnök, ezzel a kijelentéssel mert beszámolni működéséről a rabbikból álló gyűlésnek és a gyűlés egy része, megrázva attól a gondolattól, hogy a szerafok, cherubim, ofánim, a szent chájósz közt és az egész égben milyen iszonyu zavar támadhatott, midőn tapasztalták, hogy a hajdani temesvári lókupecz annyi idő óta nem mondja a „S'ma kolénü“-t, hódoltak a fővezérnek, Reich Ignác pedig megígérte, hogy — mégis ő fogja fujni a t'kióht.

Milyen véleménye lehet a nyilvános komédiások eme legraffiniáltabbjának vezértársairól, kik előtt ilyen hókuszpokusszal sikerrel debütálhat?!

*

Az értekezlet eredményeképen a következőket közölhetjük:

A rabbigyűlés megbizta Lipschitz Lipót,

*) A zagyva beszéd értelme ez: „Tehát iskolákra határozta el magadat, egész világ Ura! jól van, de akkor hadd fujjon neked a Pavlik, vagy az Iván, én nem fuvok neked egy árva »t'kióht« (a sófer legkönnyebb hangja) sem.“

abaujszántói és Reich Koppel, verbói rabbikat azzal, hogy ránduljanak a fővárosba, lépjenek ott összeköttetésbe a kormánykörökkel és a községek vezéreivel és ha a talajt eléggé előkészítették, dolgozzanak ki a községek nevében egy ellenemlékiratot, mely a miniszternek átnyujtandó lesz. Hogy az illető memorandumban a „két felekezet“ jön-e újból kifejezésre, az a tapasztalatoktól függ, miket a két rabbi, természetesen Reich Ignác vezetése alatt — a kultuszminiszterium és a községek vezetése körül gyűjteni fognak.

Orthodoxaink védelmére.

A „Haibri“ című tekintélyes héber folyóirat f. é. január 10-én megjelent száma hosszabb vezércikkben foglalkozik a magyarországi orthodoxok ama törekvésével, hogy a kormány által külön felekezetnek deklaráltassák magukat. A nevezett lap mindenekelőtt közli Z a d o c K a h n n a k, a francia grand-rabbinak az „Egyenlőség“ szerkesztőjéhez intézett (általunk a múlt évfolyam 48. számában közzétett) levél teljes héber eredetijét, melyet a „Haibri“ nagy tetteként ünnepel és melyről azt vallja, hogy ha azt az orthodoxok meg nem szívelik, sülyedésüknek oly jelét adják, mely mély szomorúsággal kell, hogy eltöltsön minden zsidó kebelt. De lehetséges-e — kiált fel a nevezett lap — hogy szédelgők és szenteskedők oly sűrű füstöt gomolyítottak volna össze az orthodoxok fejei fölött, hogy nem láthatják már a napot? Lehetséges-e, hogy a rut veszekedések zajától ne hallják meg a béke e fenséges papjának (Zadoc Kahanak), Ahron ezen igazi, felkent ivadékanak intó, békítő szavát?

De hát igaz-e csakugyan, hogy a magyarországi orthodoxok elkövették azt a szentségtörést, azt az istenkáromlást? Mi lehetett őket; mily gonosz szellemek szállhattak meg vezéreiket, hogy oly tette vetemedtek, mely szégyent és gyalázatot hoz az egész felekezetre?!

Ha kimondhatlanul megvetendő maga a tett, még sokkal gyalázatosabb az ok. Mert mit akarnak elérni az orthodox rabbik? Semmi mást, mint azt, hogy támadjon még egynehány száz — a n y a k ö n y v - vezető, hogy övéiket állásokkal láthassák el. Míg egy a felekezet, addig minden községnek csak egy anyakönyvvezetőre van szüksége, de kettő és három is kell, mihelyt a szakadás kimondatott.

A „Haibri“ még sokáig folytatja hasonló hangu kitéréseit, tökéletesen egyet is értünk vele a morány-let elítélésében, de nem hagyhatjuk szó nélkül azt,

amit az okról mond, mely az orthodoxokat szerinte a kettészakadásra készítetné.

Ily alacsony indokok — a hazai orthodox zsidóság becsületére legyen mondva — az orthodoxokat nem vezérli, nem vezérelheti, és ilyenekkel hatni rájuk egyáltalán nem lehet. Lelkiismeretlen vezetés rántotta a magyar orthodoxokat egy rettentőes örvény széléig, ahonnan végre vissza is térhetnek és erős a reményünk, hogy vissza is fognak térni, de ki kell zárunk azt, hogy a pártzömét haszonleső motivumok vezetnék.

Ki kell zárunk ezt már azért is, mert amit a „Haibri“ indító okként felhoz, egyenesen abszurdum.

Magyarországon mindössze 37 község van, hol kettős anyakönyvvezetés áll fenn. Ezek létrejöttek a felekezet egysége mellett is, és nem jönne létre több akkor sem, ha „külön felekezet“ deklaráltatnék. A községek ugyanis vagy egységesek, (kongressusiak, orthodoxok, status-quo-beliek) vagy vegyesek; a vegyeseknek már megvan a kettős könyvvezetés az egységesek pedig kettős könyvvezetést semmi szín alatt sem tartának fenn.

A „Haibri“ cikke azonban mindenesetre mutatja azt, miképen gondolkodnak külföldi hitsorsosaink a magyarországi orthodoxoknak általunk már annyiszor megbeszélte, a felekezet egysége ellen intézett merényletről. Jó lesz, ha orthodox testvéreink még idejekorán megszivelik ezt.

Zsidó-fa.

— Elbeszélés a stayerhoni életből. —

Irta: *Rosegger P. K.*

Jámbor Ferdinánd herceg uralkodása alatt Styriában parancs jelent meg, mely szerint az összes protestánsoknak és zsidóknak, kik a tartományban laktak, el kell fogadniok a katolikus vallást, vagy pedig ki kell vándorolniok.

Abban az időben többre becsülték az emberek a szellemükben élő mennyei birodalmat a földi hazánál, arkortájt az üldözések és háborúk iszonyatosságait még gyakran az »Isten nagyobb dicsőítésére« követték el, s nem mint később, »hazafiságból és a nemzet iránti szeretetből«; azért is a parancstól sujtottak közül sokan hagyták el önként a szép alpesi hont és elköltöztek a bizonytalan, messze idegenbe, sokakat azonban erőszakkal kergettek ki, de akadtak, kik az egyik határon kimentek a másikon pedig ismét beosontak, a tartomány erdeiben és elhagyatottabb helyein kóborolva, nyomorogtak.

Az utóbbit különösen a héberek tették, de nem annyira a haza iránti ragaszkodásból — ezt a zsidók akkoriban még nem igen ismerték, mert hisz idegennek tekintették mindenütt az egész világon, — hanem Stayer-

Zsidó kolóniák Amerikában.

A „Lunday Mercury“ című filadelfiai ujság egyik közelebbi számában behatóan foglalkozik a telepítvényekkel, melyeket az üldözött orosz zsidók számára alapítottak az Egyesült-Államokban. A cikk számos igen érdekes adatot tartalmaz; egy szemtanú írta a közleményt, melyből kitűnik, hogy hitsorsosaink megfeleltek a beléjük helyezett bizalomnak.

Még 1881-ben kezdődött az orosz zsidók kivándorlási mozgalma; akkor kezdődtek a nagy zavargások, miknek viszhangja elhallatszott az egész civilizált világban. Oroszországban iszonyu korszak kezdődött a zsidókra nézve, kiket régen elavult törvények alapján vettek üldözöbe, elkergetve őket otthonukból.

A boldogtalan zsidók százával s ezrivel vándoroltak ki Braziliába, az argentin köztársaságba és különösen az Egyesült-Államokba.

Nagyrészüket bérlő és földmives volt otthonában. New-Yorkban bizottság alakult, mely lehetővé akarta tenni a kivándorlóknak, hogy a foglalkozásukat az új világban is folytathassák. New-Jerseyben találtak alkalmas helyet a telepítvények megkezdésére és miután a beszerzett nagy összegeken földeket vásároltak, 40 családnak nyujthattak otthont. A bizottság 15 acre földet adott 1—1 családnak, mely a tartozást 3% melletttörleszthette. Néhány hónapra való élelemmel és takarmánnyal is ellátta a bizottság védenceit.

A telepítvényesek több éven át szorultak támogatásra; nem fizethették meg a földet, de most már sokkal jobb viszonyok közt élnek és az időközben alakult

honban az izraeliták üzleteket alapítottak, s most nem akartak megválni az országtól, s olyanok, kik a városokban nagy kereskedelemmel bírtak, kik hercegeknek és főpapoknak hiteleztek, rossz sorsukban jobb napok reményében — nem resteltek zöld batyujokkal házról-házra vándorolni, buzgón és szorgalmasan, mint ahogy újra kezdi munkáját a méh, melynek kasát kifosztották.

De nem szűnt meg az ellenszenv a zsidók iránt, kik gyakran önzők voltak, s ravaszság tekintetében tultettek a keresztyényeken; a helyett, hogy jó tulajdonságaikat méltatták volna és azokat elsajátították volna, a keresztyények csak a rossz tulajdonságokat látták bennük, és borzasztó mesebeszéddekkal még növelték az ellenszenvet. Hiszen tudvalevő dolog, hogy »a zsidók megmérgezik a kutakat, elrabolják a keresztyény gyermekeket, hogy husvétkor levágják őket; keresztre feszítették a megváltót,« — hát nem elég ok-e ez arra, hogy agyon üssék őket?

A pápság izgatott a zsidók ellen, a hatóság üldözte őket, s a parasztság volt a vadászfalka. A zsidó menekült védelem nélkül állott Isten ege alatt.

Azok a falvak, miknek egy új vadászati törvény szigorúan megtiltotta, hogy az erdő vadjait üldözzék, és legfeljebb veszedelmes farkast vagy medvét löhettek, most egyébb hiányában kizárólagosan zsidófogásra adták magukat.

három telepítvénycsoport virágzásnak indult. New-Jerseyben az Alliance, Carmel és Rosenhayn kolóniák virágzanak; a 40 család százra szaporodott körülbelül ezer lélekkel. Első támogatásban a newyorki zsidók részesítették őket, később Filadelfiában állandó bizottság alakult, melynek titkára gyakran látogatja meg a telepeket.

Télen a telepítvényesek dohányüzletekben és mosóintézetekben nyerne foglalkozást.

A filadelfiai bizottság megkeresésére európai jótékony szövetkezetek és magánemberek is küldtek nagyobb segélyösszegeket. Az Alliance Israelite és a Mansion House-Comité természetesen megtették a magukét.

Az Alliance telep 500 lelket számlál, 92 házzal és 1300 acre földdel; van postája, két temploma és iskolája; könyvtára is van és rendes orvost tart. Több, mint 6000 gyümölcsfa van a telep területén.

A Carmel telep egy mértföldnyire van Bridgelon várostól; létesülését nagyjából a boldogult Heilprinnek köszönheti, ki tudvalevőleg 1848-ban államtitkára volt Kossuth Lajosnak. Heilprin igen sokat tett a zsidók érdekében és 1882-ben Schiff I., Seligman I., Hallgarten I. és még számos new-yorki barátja segítségével megteremtette a carmeli telepet. A föld Miller uré volt; német emberek telepedtek meg előbb, de ezek elhagyták a földet. A letelepített családok közül néhány nem győzte a munkát, de ezeket másokkal helyettesítették.

Heilprin hirtelen halála nagy csapás volt Carmelra nézve, de az Alliance telep lehetőleg segítette. Morais dr. filadelfiai rabbi közbenjárására újabb adományok folytak be; Hirsch báró 5000 dollárt küldött.

Egyike a leggonoszabb zsidófogóknak Holler János volt, a stübaui községbíró; egyszer kövecses szántóföldet vett egy zsidótól, még pedig jó drágán; azt hallotta ugyanis, hogy a kavicsok alatt aranyos és drágaköves kincs rejlik, de mikor éjnek idején izzadva és remegve ásott s nem talált mást, csak köveket és csupán köveket, ekkor jutott eszébe, hogy a zsidó megcsalta őt; azóta elkeseredett gyűlölettel viseltetett az izraeliták iránt, s mikor a hercegi parancs megjelent, roppantul megörült neki s annak tiszteletére sajátkezüleg féltuczat zsidónál többet szállított börtönbe.

Egykor megtörtént, hogy a stübaui községbíró egyedül sétált, jókora botjával botorkálva hazafelé a távoli templomban megtartott istentiszteletről. Erdőn keletre átmennie és a puszta tarlóra ért, melyen csak néhány fenyőtörzsecske állott. E törzsek között megpillantott egy zsidót, aki éppen ájtatosságát végezte. Amint ez meglátta a bírót, batyuját hátára vetve, gyorsan elsuhant lebegő kaftánjával. A bíró utána iramodik és torkaszakadtából utána kiáltja a legkülönbébb jámbor kívánatokat:

»Mojzsi! Banzsa zsidaja! Akasztófáravaló! Csak kezemben legyen a kecskeszakállad! Hogy a nyavalya üssön beléd! Világcsaló! Rodhadt a te árud mind! — Nyársaljon fel a félholdas, Mojzsi! Szakadjon rád a

Most már Carmel is virul; 300 embert táplál; van fürdője iskolája, temploma, könyvtára, de még orvosa nincs.

Rosenhayn 1000 lakost számlál, kik közt 270 orosz zsidó van; a telepítvényesek nagyjából sajátjukból szerezték be a földet.

A gyermekek hamar elsajátították az ottani életmódot, és a tíz éveseken, kik 4—5 éve vannak ott, misem árulja el az idegen származást.

Nem rég 70 alliancei telepítvényes nyerte el a salemi (New-Yersey) törvényszék útján az Egyesült-Államok polgárjogát.

A circumcisió.

Egyik előkelő hitsorsosunk Hochmuth Ábrahámhoz, a boldogult veszprémi hírneves rabbihoz, kérdést intézett az iránt, vajjon okvetlenül szükséges-e, hogy ujszülött fiát körülmetéltesse, hogy szent dogma parancsolja-e ezt a szertartást, s hogy nem lehet-e valaki jó zsidó akkor is, ha a circumcisiót nem hajtották rajta végre.

A kérdésre, mely bizonyára igen fontos, a nagy tudományu rabbi hosszabb levélben válaszolt, melyből a következőket közöljük:

„Első kérdésére, hogy egy zsidó szülőktől nemzett férfiú, a kin a circumcisiót nem hajtották végre, köthet-e jogérvényes házasságot, igennel kell válaszolnom. Izrael tanai sokkal logikusabbak, sokkal észszerűbbek, sokkal méltányosabbak, semhogy az ellenkezőt állítanák. Mert hogyan zárának ki a zsidóságból olyan embert, kit születése tett zsi-

menydörgős mennykő! Komondoromat megmérgezted, ezért meglakolsz! Kamatostól megfizetem ezt neked, zsidó! Uzsorás! — Hogy tépnének széjjel a farkasok! — Meg nem szököl előlem, ha Izsák és Jákob istene akár tizszer is

Nem mondta végig a cifra káromkodást; bele botlott egy nagy gyökérbe, de már nagyon közel járt a zsidóhoz úgy, hogy ez némi habozó ugrándozás után egy vén vöröstenyőfának szaladt.

E fenyő magában állt a pusztaságon égbenyuló száradt és leveles ágaival; az egész környékből láthaták e fát; ölyvök gyakran kerülgették ágas-bogas koronáját. A babonás néphiedelem szerint a hegynek nyargaló boszorkák ezen a fán pihennek meg; a fa odvas, és az antikrisztus rejtőzik belül addig, míg a villám kiszabadítja onnan.

Ezen fán kuszott fel batyujával együtt az üldözött zsidó, kit a rémtület oly gyorsá és ügyessé tett, hogy mókus módjára mászott ágról ágra, míg végre legfelül meghuzta magát az ágak között.

A stübaui bíró elámult ezen és így szólt:

— Jól van, jó! Most ki nem szabadulsz köztöim közül, zsidó! Most már oda vagy!

De eszeágában sem volt, hogy utána másszék.

dóvá, pusztán azért, mert atyja megszegve a törvényt, nem metéltette körül. Kétségkívül akörülnem metéltnek kötelessége, hogy a mint nagykorúvá és felelőssé lesz, metéltesse körül magát, mert ellenkező esetben az exstirpáció (כרת) büntetése alá esik, de azért zsidó marad, bármennyit vétkezett volna.

Vonatkozva második kérdésére, hogy ugyanis a körülmetélés hiánya házassági akadály-e, codexeinkben, tudomásom szerint, nincs szó ilyesmiről, mint hallatlan esetről; s minthogy ily esetek csak ujabban fordultak elő, nem is fejlődött ki rájuk vonatkozó gyakorlat. Az esküvőt megkötő rabbi nézetétől, illetve alkotandó synodalis határozattól függ minden, de határozottan mellette volnék, hogy az asszony kijelentse: „Nem szülök ettől az embertől, mert nem metéltetné körül gyermekeit“ és ezt jogos való oknak kellene tekinteni, de azért a körülmetéltség hiányát a priori házassági akadálnak tekinteni és e miatt megtagadni az esketést, mégsem merném.

További kérdése, hogy a születési bizonyítványból — az illető rovat üres lévén, — nem merithetnie hivatalból akadályt, vagy hogy külön kell-e ezt bejelenteni, irrelevans. Nem formalitásról van szó, hanem arról, hogy a körül nem metéltség, ha az eskető rabbinak tudomására jut valamiképen, akadálnak tekintendő-e, vagy sem.

Az esetek ismétlése arra fogja készíteni a rabbiakat, hogy a kérdéssel szemben állást foglaljanak. Milyen viszonyok vannak Németországban és Franciaországban, hol a kérdés már 3—4 évtized óta forog fenn, azt nem tudom.

Elmondta tervét:

— Várok, s addig őrizlek itt, míg a többi stübauiak is megjönnek a templomból; akkor azonban felkenünk, — de nem ám, mint Sámuel Sault! — Itt lesznek mindjárt!

János uram ezután nagyban őrizte a szegény zsidót erősen markolászva botját. Várt a falubeliekre, kiknek arrafelé kellett volna jönniök a templomból, de még mindig nem mutatkoztak.

Mély csend volt, ünnepi csend, csak a távolból hallatszott kutyaugatás.

A zsidó, ki egy ideig nagyon nyugodtan maradt, most leszól az ágak közül:

— Ugy rémlik, mintha bíró uram még ma utána másznék Mojzsinak.

— Már mint én, he?! egy zsidó után?! mormog a bocskoros ur; óvjon Isten tőle! Megkaplak olcsóbban is, kóser komám. Befütök még neked!

— Nagy Isten! ijedezett fenn a vén zsidócska, maga alá szedve lábait, mintha már érezné a lángok nyaldosását.

Mindinkább szürkült a táj, az erdő oldalán már csaknem sötét volt; közelgett a barátságtalan est.

Holler János uram ott állott a fenyő alatt és bo

Ennyit, igen tisztelt uram, a kérdés meritumáról. Engedje meg most, hogy néhány megjegyzést fűzzek hozzá. Nem szokásom ugyan, hogy tanácsaimmal tola-kodni akarjak, de ha már megtisztelt bizalmával, azt hiszem jogom van ahhoz, hogy valamivel többet mondjak.

Nézetem szerint kötelessége a zsidó szülőknek, kik gyermekeiket meg akarják tartani a zsidóságnak, hogy megadják nekik azt, mit zsidó létükre meg kell kapniok, vagy mit maguk meg nem szerezhetnek.

Ha szülők vallástalanul nevelik fel gyermekeiket, tiltott étkeket adnak nekik, akkor a gyermekek felnöve és jobb meggyőződésre jutva, mégis élhetnek vallásosan. Mi több, a keresztelest is meg nem történtté tehetik szavuk által. De hogy tegyék meg nem történtté a körülmetélés elmulasztását? Férfikorukban hajtatnák végre magukon? Vagy pedig azzal a nyomasztó tudattal éljenek, hogy Izrael legnemzetibb parancsát áthágták?

A mózesi szabványoknak két nemzeti parancsuk van, miknek megszegése extirpációval jár; ezek a körülmetélés és a peszach ünnepre vonatkoznak. Tilalom több is van. A körülmetélésért Izrael századokon át szenvedett vértanuságot. Zsidó atya a lelkiismeret furdalásainak terhéért ne nehezítse fiaira.

Zsidóüldözések Bagdadban.

A Bagdadban történt nagy zsidóüldözések felől mindeddig nem érkeztek hozzánk kimerítő tudósítások;

szusan leste embereit. Magában nem mert kikezdeni a zsidóval, kinek most előnyösebb helyzete volt. Éppen ma választották volna a stübauiak a sokkal hosszabb völgybeli utat? Mi az ördögnek tánczolnak azok ma a korcsmában?! Ilyenkor órákig járják a bolond tánczot, mintha megbabonázták volna a lábukat!

— Uram Istenem, jönnék! kiáltja egyszerre a zsidó.

— Hál' Istennek! Holler uram fellélegzett, de amin^t meglátta, hogy mik közelednek örült sebességgel, rémülten kiáltozva és félelemtől eltelve futkosott a fa körül.

Farkasok jöttek; egész falka rohant a pusztán át, vasárnapi pecsenye után áhitozva.

Most aztán a természetes, máskor oly méltóságos bíró is ügyessé lett, mint a vadmacska; felmászott a fára, bekapaszkodott az ágakba . . . Idején, mert a fenevadak már ott voltak.

Körüljárták a törzset és orditoztak fülhasogatóan; kaparták a fa alját, harapdálták a törzset, sőt felmászni is igyekeztek.

— Szerencsés jó estét, Holler János, gunyolódott a zsidó.

(Vége következik.)

az Alliance Israélite-hez azonban most már kimerítő jelentés jutott és ebből merítjük a következő adatokat:

Ismeretes, hogy a hatóságok a kolera jelentkezésekor a járvány egész tartamára tilalmat bocsátottak ki, mely szerint az állandó temetőkön temetkezni nem szabad. Az összes lakosság alá volt vetve a tilalomnak; a városon kívül fekvő helységekbe osztották az egyes temetkezési helyeket. E rendszabály sérti a zsidók felekezeti érzületét, minthogy a nekik kijelölt hely igen alacsonyan fekszik s így a Tigris legközelebbi áradásakor víz alá kerül. Megkísérelték a rendelet visszavételének kieszközölését, de eredménytelenül. Időközben meghalt Simcha Abdallah főrabbi, kinek a község sok üdvös újítást köszönhet, kinek a község érdekében tett szolgálatai folytán nagy volt a tekintélye. Hirneve elhatott egészen Indiáig és a körültekvő országok zsidó lakói, kik valóságos orakulumnak tekintették őt, évenként nagy összegeket küldtek neki az 55 év óta vezetése alatt álló szemirarium javára; szóval ő az egész vidék szemében szent volt és halálát általános csapásnak tekintették. Midőn 10 napi betegség után 14-én meghalt, a bagdadi rabbik a valihoz fordultak azzal a kérelemmel, engedné meg, hogy az elhunytat a községi temetőben helyezték örök nyugalomra. Daczára, hogy Sém-tób József izraelita notabilitás is csatlakozott a küldöttséghez, megtagadta a vali e kérelmet, de megengedte, hogy a zsidók birtokát képező s az arab negyed-től egy kilométernyire fekvő „Kohen“ zarándokhelyen temessék el a halottat; ez az építmény, hagyomány szerint Józsuá főpap sírját takarja és közönségesen „Kohen“-nek nevezik; a zsidók az évnek bizonyos napjain ide zarándokolnak, sírnak és imádkoznak. A sirt egy mohamedán ember őrzi, mert zsidó nem biztos az ily elhagyatott helyen támadások ellen. E „Kohen“ közelében van egy zsidó temető, melyen a Bagdadon kívül elholtakat temetik, kiknek meg volt tiltva a városba bemenni. A „Kohen“ belsejében nem temetnek, de mind azáltal van egy oldalfülkéje, mely a híres, mintegy 40 évvel ezelőtt elhalt Jacoub nevű rabbi sírját tartalmazza.

A temetés a 14- és 15-ike közötti éjben ment végbe; a jelenleg Bagdadban tartózkodó zsidók csaknem kivétel nélkül megjelentek a gyász szertartáson (a zsidók nagy része menekült a kolera elől); körülbelül 2000-en voltak.

Esti 9 $\frac{1}{2}$ órakor érkezett a menet a „Kohen“ elé, de ajtaját zárva találták. Ugyanis a sirásokat korán küldték a Kohenhez, nehogy a gyülekezet várni legyen kénytelen.

Az ör készségesen nyitott kaput, és ők megkezdték a sirásást, de csakhamar eszébe jutott az örnek, hogy megkérdezze tőlük, vajjon fizet-e neki a község az eltakarításért; a sirások azt felelik, hogy biztosan nem tudnak, de nem hiszik, hogy fizetés járna az örnek, miután a vali maga adott engedélyt a temetkezésre.

Ezen az ör nagyon felindult; átlátta, hogy jó falatot vesztett el, elhívta fiait és segélyükkel elkergette a sirásokat; azután elzárta a kaput és eltűnt, amit az oda

érkezett zsidók ijedten konstatáltak. Felháborodtak azon, hogy egy egyszerű, általuk tartott és fizetett ör ő ellenükben rendelkezik, annál is inkább, minthogy a »Kohen« épen úgy volt sajátjuk, akár csak egy zsinagóga, vagy más községi tulajdon. Nagy zavarban voltak; az idő előhaladt és ők már nem is gondolhattak arra, hogy az őrt előkeressék. Aztán meg félték is az elhagyatott helyen. Végre két rabbi bement a városba a polgármesterhez.

Egyszerre csak azt kiáltják, hogy nyitva az ut a „Kohenhez“. Egyike a jelenvoltaknak nagy izgatottságában áthágott a kerítés falán és feltörte a lakatot.

A türelmetlen tömeg behatolt, a sirások ismét megkezdték munkájukat és már azt hitték, hogy az ügy be van fejezve, midőn kívülről hangos kiáltások hallatszottak. Közel kétszáz arab fegyveres jelent meg egy Zeibac Abdallah nevű magasabb rangú közigazgatási hivatalnok vezetése alatt, s ezek nekiestek a védtelen zsidóknak, kik minden irányban menekültek. A támadóknak az volt céljuk, hogy megakadályozzák azt, hogy a temetés a »Kohen« bensejében történjék: a zsidó tisztátlan hült maradványai ne nyugodhassanak egy proféta közelében. De minden igyekezetük, hogy elérjenek a zsandároktól védett helyre, hiábavaló volt; a zsidók az elföldelést befejezheték.

Számos zsidót megsebeztek és kiraboltak még pedig a zsandárok szemeláltára, kiknek az volt feladatuk, hogy a temetés véghezmenetelét ne akadályozhassák. Midőn aztán megjelent a rendőrfőnök és a polgármester, Zeibac és csapata eltűnt.

A rendőrfőnök értesülve a történetekről azonnal elfogatott néhány főkolompot és megígérte, hogy szigorúan megbünteti őket. De midőn a rabbi másnap két társa és egy hive kíséretében megjelent a rendőrségnél, hogy beadja a panaszt, mindnyájukat elfogták és egy ódon várba csukták, hol gonosztevőket szoktak őrzeni. Ez a kegyetlen intézkedés a hamis jelentéseknek volt tulajdonítható, melyet a zavargásról tettek, s melyek szerint ötezer Martini-fegyverekkel ellátott zsidó megtámadta volna az arabnegyedet, hogy egy zsidót eltemessenek a legszebb moséban; a mohamedánokat megverték, és néhányat meg is öltek.

A hir, hogy a rabbikat letartóztatták, villámgyorsasággal terjedt el a városban. A község vallási fejeit elfogatni és börtönbe vetni annyi volt, mint őket átadni a közmegevetésnek. A muzulmanok egy része üldözni kezdte a zsidókat, kikben leirhatatlan félelem vett erőt. Bezárták boltjaikat, eltorlaszolták házaikat, s nem mertek kimenni az utcára. Néhány házat mégis felgyújtottak és kiraboltak. Nappal is folytatták a pusztítást.

A helyzet mindinkább válságosabb lett; szerencsére a rendőrfőnök néhány száz katonát hozatott, és kijelentette, hogy a zsidók még mindig a törvény védelme alatt állnak, de azért a szegény zsidók ki voltak téve az üldözéseknek, és nem mertek rendes foglalkozásuk után járni. Október 15-ig egymást érték az elfogatások; a zsandárok még a zsinagógából is kihurczolták áldozataikat. Állítólag

még most is tartanak az elfogatások és már hatvan rab-bit és előkelő zsidót börtönöztek be.

A példa hatott.

Hillehben a siiták szinte darabokra téptek egy zsidót, másrészt a bagdadi mohamedánok azt beszélnek, hogy Kerkuk közelében a kurdok több zsidót öltek meg. Ez is neveli az izgalmakat.

A letartóztatottakat legnagyobb részben a Konstantinápolyból érkezett parancs folytán biztosíték mellett szabadon bocsátották, de azért helyzetük nagyon aggodalmas.

Most végre megtörtént, hogy a szultán elhelyeztette a bagdadi valit, ami csak annak köszönhető, hogy mohamedán tisztviselők a valóságnak megfelelő jelentést küldtek a szultánhoz, és megczáfolták a mesét, hogy a zsidók kezdték a támadást. Ez a hazugság már annyira ment, hogy most a nép azt is beszéli, hogy a bagdadi zsidók egy mohamedán ember temetését megzavarták és egy élő török katonát dobtak a sirba. — Ugyancsak idején volt már, hogy a rágalmaknak elejét vegyék.

TÁRZA.

DAEMONOK KÖZT

— Az „Egyenlőség“ elbeszélése. —

V. FEJEZET.

B o r k ö z b e n .

Régen láttak a városkában olyan pompát, mint amelyet Adler fejtett ki.

A nagyteremben óriási patkóalaku asztalt állítottak fel, mely csak úgy görnyedezett a sok arany és ezüst edénytől és drága ételtől.

Még két kis asztalka is volt a szobában.

Egyiknél ült a mátkapár.

A menyasszony olyan sápadt volt, mint a fal; szótlánul bámult maga elé. Ruben majd felfalta szemével. Izgatott volt és sokat ivott. Máskor oly nyugodt arcza most kipirult a hegylevének tüzetől.

A másik asztalkán heverték a házassági szerződések; még csak az aláírások hiányoztak.

Vigabb és vidámabb lett a társaság; a bor derekasan működött. A zajongás közepette kihallatszott Harsl hangja. A bohóc rendkívül jókedvű volt és csakugy szórta az adomákat. Senki sem volt ment tréfáitól.

— Kérdek valamit, kiáltja a bohóc.

— Halljuk! kiáltja a hosszú cházn.

— No, hát mondja meg, mikor számár a számár?

— Mikor? hát mikor volna számár? Mindig számár!

— De bizony csak akkor számár, ha egymagára

hagyják, mert ha többen vannak, akkor szamarak . . . Alászolgája, egymagára hagyom, kiáltja Harsl és elfut.

Harsogó kacagás jutalmazta a tréfát.

— Na, kérdek én magától valamit, szól a cházn együtt nevetve a többivel, de csak nehezen palástolva bosszuságát,

— Állok elébe, kaczag a bohóc.

— Mi a különbség a vén asszony és a nagybögő közt?

— Hát az, hogy a nagybögő akkor morog, ha játszanak rajta, a vénasszony pedig folyton folyvást . . .

— Persze, hogy kitalálja dörmögi a cházn.

— Kérdek én is ilyent, szól a bohóc.

— Beszéljen!

— Mi a különbség a sófer és a papucs közt?

— A sófer és a papucs közt?! . . . Biz azt nem tudom.

— No, akkor ne menjen egyedül, ha sófert akar vásárolni, mert papucsot akaszthatnak a nyakába . . . Hiszen nem tudja a különbséget a kettő közt, hahaha!

Ismét a kántoron nevettek.

— Kérdek megint valamit, mondja a cházn . . .

Ezt találja ki.

— Kitalálom.

— Hány vége van a botnak?

— Kettő.

— Hát két botnak?

— Négy.

— Hát három botnak?

— Hat.

— Hát négynek?

— Nyolcz.

— Hát négy és félnek?

— Kilencz!

— Hahaha! most én nevetek! ujjongott a cházn és kacagott vele az egész társaság . . . Négy és fél botnak tíz vége van . . . a fél botnak is két vége van!

Ez egyszer a bohóczon nevettek, kit látszólag nagyon bántott kudarcza.

— Jól van jó, szól . . . Adok fel még egy talányt, de aki nem oldja meg, az egy forintot fizet büntetésül . . .

— És aki kitalálja?

— Kap tőlem husz tallért.

— Halljuk a talányt?

— Fekete is tehér is, alacsony is, magas is, sem hideg, sem meleg, uj, de azért mégis régi, halott azért mégis él, néma azért mégis szól . . . Mi az?

Gondolkoztak mindnyájan . . . dörszölggették homlokukat, harapdálták ajkukat, szakállukat, de azért senki sem találta ki a rejtett szót.

A bohóc ekkor fogta kalapját és sorba ment kérve a forintokat . . . Miután mindenki lefizette a bírságot, Harsl belenyult a bal zsebébe, szintén kivett

egy forintot és azt betette a jobb zsebébe, hová a többi pénzt is rejtette.

— Itt van, Harsl, szólt komoly arcuzal . . . Én is fizetek . . . én sem tudom megfejtetni a talányt.

Nagy zajongás keletkezett.

— Becsapott bennünket! kiáltotta a cházn.

E közben a rabbi megérintette Harsl vállát.

— Már eleget iyott, suttogá.

— Megyek, rebbe! szólt Harsl s azután odament a kis asztalhoz, hol a mátkapár ült.

Erre a menyasszony engedve atyja intésének, távozott.

Ruben is felkelt.

Harsl megragadta karját és a kissé inogó vőlegényt egy mellékszobába vezette, hol pamlagra dőltek. A pamlag előtt asztal volt, melyen boros palaczkok álltak.

— Igyunk! kiáltja Ruben.

— Egészségére! feleli Harsl . . . de hát ön tudja hogy ha két férfi ül együtt, azoknak Isten tanairól is kell beszélniök.

— Szóljon hát, Harsl; szívesen hallgatom.

— Olvasta már a Bész Jákobot? (Jákob háza).

— Nem vagyok én vén asszony!

— A vén asszonyok könyveit is el kell olvasnunk, ha egyébert nem, hát azért, hogy olyant ne mondjunk véletlenül, ami bennük van, mert különben azt hiszik, hogy belőlük meritjük tudományunkat.

— Helyes beszéd . . . Nos mit akar azzal a Bész Jákobbal?

— Csupa mese és adoma van benne, de azért lehet belőle tanulni . . .

— Például?

— Majd beszélek egy moselet (hasonlat), tudom, hogy tetszeni fog.

— Halljuk . . . de azért ihatunk!

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **december végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztésége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. január hó 19.) 5650. tévész hó (29 napos) 27-ike. Hétfő 28-ika. Kedd (erev rós-chódes) 29-ike.

Szerda (rós-chódes) s'vat hó (30-napos) 1-je. Csütörtök 2-ika. Péntek 3-ika. Szombat 4-ike Hetiszidra: **Bó-el-Paróh.**

Hazai hírek.

— **Elhunyt rabbi.** Sátoraljaujhelyről érkezik a szomorú hír, hogy Berman n Lipót, az ottani hitközség buzgó rabbija, meghalt San-Remoban, hol veszélyes tüdőbaja elől keresett menekvést. A boldogult gégeje és tüdője már régebben meg voltak támadva, de az ügybuzgó lelkész ennek daczára szüntelenül dolgozott, munkálkodott, míg csak a baj meg nem támadta beszélő szerveit. Ekkor kereste fel a budapesti és bécsi orvosokat, de hiába keresett gyógyulást Bártfán, Gleichenbergben, majd a bécsi Löwe-féle szanatoriumban, mi sem használt. Az áldozatkész hitközség támogatásával San-Remoba is ment, de néhány napi ott időzés után utólérte a kéréletlen halál. E hó 12-én este érkezett a halálozás híre Sátoraljaujhelyre, hol általános megdöbbenést keltett. A gyászhir következtében igen sokan maradtak el a nőegyleti bárról. — A hitközségi tagokon kívül nyolcz tagu családja siratja az elhunytat. — Berman n Lipót valóban megérdemelte azt a rajongó szeretetet, melylyel hivei környezték, azokat az áldozatokat, miket a község felgyógyulása érdekében hozott. Csak az, ki ismeri az ujhelyi viszonyokat, méltathatja igazán Berman n rabbi ama érdemét, hogy elhagyta miskolczi nyugodalmas állását és elment a sátoraljaujhelyi hitközségbe, hogy az ne legyen keczón beli roe (pásztor nélküli nyáj). — Sok támadásnak és bántalmazásnak lett kitéve. A község előbbi rabbija, Lőw Lázár hirtelen „orthodox“ elveket kezdett vallani és ezért a hivek nagy része elhagyta. Lőw egyik bachurja egy izben nyílt utczán arczul köpte Berman n t, így adva kifejezést fanatikus gyűlöletének. — Nemrég néhány antiszemita suhancz bántalmazta, de ekkor is fényes elégtétele volt az az általános felháborodás, melyet az eset híre mindenütt keltett. — Berman n Lipót még csak 40 éves volt; minden idejét a világ három támaszában tölté, a thora, avodah és gemilusz chasodim közepette; chaval al d'avdin v'lo mistakchin! Sokat vesztett benne a sátoraljaujhelyi hitközség. Családja a legnagyobb nyomornak volna kitéve, de remélhető, hogy a derék hitközség lehetőleg gondoskodni fog róla. — A sátoraljaujhelyi hitközség nagyon óhajtott, hogy a boldogultat a község temetőjében temethesse, de ez oly nagy akadályokba ütközött, hogy le kellett róla mondani. De azért gon-

doskodott a község, melynek áldozatkézségét nem dicsérhetjük eléggé, hogy a drága halott zsidó temetőben nyugodjék. Minthogy San-Remoban ilyen nincs, a holttestet elszállította Alessandria melletti Aequi zsidó hitközség temetőjébe. — Hogy a boldogult halála mily általános részvétet keltett, abból is kiviláglik, hogy a gyászesetről négy tudósítás érkezett lapunkhoz.

— **Rabbibeiktatás.** Kulán a napokban fogadták az új rabbit, dr. Spira Salamont, a berlini Hildesheimer-féle szeminárium volt kitűnő növendékét. Az érkező rabbit már Verbászon üdvözölték; Popper takarékpénztári igazgató és a verbászi hitközség elnöke intézett hozzá beszédét, mire Spira dr. megköszönte a lelkes fogadtatást és kijelentette, hogy székfoglaló beszédében fogja ismertetni elveit. Ezután a több mint száz kocsiból alakult menet Kula felé indult. Az ottani templom ékesen fel volt díszítve és lobogózva; daczára annak, hogy csak jegygyel lehetett bemenni, mégis zsufolásig megtelt. Az új rabbi atyja, Spira Lázár is ott volt nejével. Jelen voltak az összes hatóságok képviselői, az iskolák tanítói, a lelkészek, az egész keresztény intelligencia. A mincha ima után a rabbi a szószékre lépett és nagyszabásu magyar beszédet mondott, melylyel egy csapásra megnyerte hiveit, és a jelen volt nem zsidók is legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a fiatal rabbi ékesszólásáról és hazafias elveiről. A beszéd alapeszméje Zacharias próféta következő mondása: „Igy szólt az Örökkévaló Zebaoth: ha utaimban jársz, parancsaimat megőrzöd, a házamat intézed, udvaromra vigyázasz, utat engedek neked ezen oszlopok közt.“ — Másnap a kulai hitközség elnöksége tisztelgett a rabbinál, kit Berkovits Márk lapszerkesztő üdvözölt, kifejezve ama reményét, hogy Spira dr. új vallásos életet fog megteremteni. A rabbi válaszában kiemelte, hogy mindenekelőtt az iskolai oktatás és a mészárszékek ügyét fogja rendezni. — Vasárnap a verbászi és a cserenkai hitközségek elnökségei tisztelegtek az új rabbinál, kitől az eddigi tarthatatlan állapot gyökeres megjavítását várja az egész zsidóság. — Spira Salamon dr. Homonnán született, mely községből több kiváló hitsorsosunk került már ki, így többek közt Klein Gottlieb stockholmi rabbi, Thomán István zongoraművész és tanár stb.

— **Megyeri Krausz Lajos kitüntetése.** Sadi Carnot, a francia köztársaság elnöke a dunaszerdahelyi országgyűlési képviselőt a malomipar körül szerzett érdemei elismerésül (a tulajdonát képező Gizella-malom expositója a párizsi világkiállításon a szakkörökben méltó föltűnést keltett) a becsületrend lovagjává nevezte ki.

— **Nemeslelkű adomány.** Deutsch Fülöp, aszódi magánzó kétezer forintot adományozott a Chevre-Kadisának. Ezen kívül 200 frtot ajándékozott egy építendő

izr. iskola javára. Az összegeket már átadta a községi pénztárnak.

— **Liptó-szentmiklóson** a napokban ment végbe a zsidó hitközség közgyűlése. A felmentvények megszavazása után megejtették a tisztujítást még pedig a következő eredménnyel. Elnök: Kohn József, alelnök: Mayer Hermann, pénztáros: Hahn Ignacz. — A hitközség újabb elismeréssel adózott buzgó elnökének, kit most már ismételten választott meg s kinek nemrég érdemei jutalma gyanánt díszoklevelet nyújtott át. — A község elemi iskoláját legújában magyar tannyelvű intézetté deklarálták, a mi annál dicséretre méltóbb, a mennyiben a többi felekezeti iskolában a tannyelv a tót. — A liptó-szentmiklósi izr. nőegylet a múlt évi kimutatás szerint összesen 620 frtot osztott ki szegények és betegek közé.

— **A vácsi izr. statusquo-község** e hó 12-én tartotta meg évi közgyűlését, és ez alkalommal megejtették a tisztujítást is. Elnökké Reiser László városi képviselőt és kereskedelmi kamarai tanácsost választották meg; alelnökké lett Goldberg Gutman városi képviselő, iskolaszéki elnökké pedig Lengyel Sámuel dr.

— **Magyar izr. középiskolai egyesület** címén Vágújhelyen egylet alakult, melynek célja az ottani négy osztályu izr. reáliskola támogatása, illetve ha a töke eléggé gyarapodnék, az intézetnek nyolcz osztályuvá, esetleg főgimnáziummá való átváltóztatása. Célja továbbá egy izr. tápintézet felállítása és ösztöndíjak alapítása. Az egyletnek eddig már 60 rendes és 15 alapító tagja van; ez utóbbiak közül Gompertz Zsigmond Buda, estről 500 frtot adományozott az egyletnek. Alapítótag lehet, ki egyszersmindenkorra 50 frtot, illetve öt éven át 12 frtot adományoz; rendes tag évi 2 frtot fizet. Az alaptőkét addig gyümölcsöztetik, míg legalább 10,000 frtra növekedik, és akkor a kamatok egy részét fordítják a reáliskola javára; ha a töke 20000 frtra nő, akkor az összes kamatokat fordítják az egylet céljaira. Az alapszabályok már jóváhagyattak. Az elnökség következőképen alakult meg: Elnök: Weisse József főrabbi, alelnök: Bortstieber L. dr., jegyző: Sonnenfeld B. dr., ügyész: Füredi L. dr., pénztáros Herzfeld M., ellenőr Herzog J. K. — Mondanunk sem kell, hogy örömmel üdvözöljük az egyletet és kívánjuk, hogy mi hamarább és minél jobban felvirágozzék.

— **Új rabbi.** A temesvári status-quo izr. hitközség utolsó közgyűlésén — mint bennünket értesítettek — dr. Kohlbach Bernát, az orsz. rabbiképző intézet egyik kiváló növendékét rabbijává választotta. — Dr. Kolbach, dr. Kecskeméti Lipot és dr. Elsas Bernáttal együtt, f. é. február havában lesznek rabbikká avatva.

— **Halálozás.** Mandel Jakab, tekintélyes földbirtokos, Biharmegye törvényhatósági bizottsági tagja élete 58. évében meghalt Derecskén. A boldogult fia volt Mandel Ábrahám, nyirbátori földbirtokosnak,

Szabolcsmegye egyik legérdemesbb polgárának. Mandel Pál, ismert előkelő fővárosi ügyvéd, volt orsz. képviselő fivérét siratja az elhunytban. A temetés a közönség rendkívüli részvéte mellett ment végbe.

— Az „Orsz. izr. hitközségi tisztviselők egylete”-nek küldöttsége a napokban Friedmann Mór, a pesti zsidó nagyhitközség jeles főkántorának vezetése alatt tisztelt Csáky Albin gróf miniszternél, ki előtt a küldöttség vezetője meghatóan ecsetelte azt a nyomort, melyben számos tisztviselő sanyúlódik a saját hibáján kívül. Sok rabbi, kántor és más hivatalnok gyakran tiz, sőt tizenöt évig vannak hivatalban s azán valamelyik előljáró önkénye folytán elvesztik kenyerüket. Friedmann tanár az egylet nevében e baj orvoslását kérte a minisztertől. Csáky gróf barátságosan fogadta a küldöttséget és megígérte, hogy tanulmányozni fogja a kérdést és mindent megtesz majd, hogy eleget tegyen a jogos kívánalmaknak.

— Bakonyi Miksa, a főváros kereskedelmi életének egyik kimagasló alakja, a Pannonia-malomnak számos éven át volt vezérigazgatója, élete 59. évében meghalt. Több közhasznú és jótékony egyletnek volt buzgó tagja. Évek óta betegeskedett, de azért az utolsó napokig legnagyobb lelkiismeretességgel járt el hivatalába. Özvegye, 3 fia és 2 leánya siratják; idősebb leánya Mezei Sándor dr. tekintélyes főv. ügyvédnek neje. A temetés kedden d. e. 11 órakor a közönség rendkívül nagy részvéte mellett ment végbe. Megjelentek a Pannonia-malom igazgatósága Wahrmann Mór orsz. képviselő vezetése alatt; az összes budapesti gőzmalmok igazgatói, élükön Burchardt felsőházi taggal. Ott voltak továbbá érényi Ullmann Sándor dr. és megyeri Krausz Lajos orsz. képviselők, több hitelintézet igazgatói, a tőzsde és a Lloyd-társulat képviselői, a Pannonia-malom személyzete, s több zászlóval megjelent jótékonyegylet testületileg adta meg a boldogultnak a végtiszteséget. Dr. Kohán Sámuel rabbi nagyhatású beszédet mondott a koporsónál.

— Gyászhir. A zalaegerszegi izr. hitközség az utolsó napokban több jeles tagját veszítette el; a kérlelhetlen halál fosztotta meg tőlük. Meghalt Boschán Emil, a kereskedelmi kör alelnöke, egyike a legtiszteltebb polgároknak. Követte őt Neufeld Adolf, végzett joghallgató, ki szegény özvegy anyjának volt egyedüli reménye és büszkesége. Legutóbb pedig dr. Graner Mihály, Zalamegyének volt tiszteletbeli főorvosa szenderült jobb létre. Graner dr. 38. évig volt gyakorló orvos. Daczára annak, hogy leginkább a „dzsentrí” családokban forgolódott, buzgó hitsorsosunk volt és nyíltan, bátran harczolt a Zalában bizony meglehetősen elharpódzott előítéletek ellen. A zalaegerszegi antiszemita zavargások alatt az ő házat sem kímélte a csöcselék; de a derék orvos, ki olyannyi szegény embert gyógyított ingyen, kiment a lázongók közé, és így kiáltott feléjük: „Ki az a hálátlan, ki engem mer bántani?” — Senki-

sem nyult feléje; tiszteletet parancsoló megjelenése visszariasztotta a zavargókat. — E hó 14-én temették; a megyei intelligencia felekezeti külömbiség nélkül kísérté ki örök nyughelyére. Ott voltak Svastics főispán, Csertán alispán, a hatóság tisztviselői és a keresztény lelkészek. A gyászbeszédet Engelmann Izrael főrabbi mondta. A boldogultnak Hedvig leánya dr. Geber kolozsvári egyetemi tanárnak neje, Kornélia leánya pedig budai Golderger Alberthez ment nőül. Adolf fia Zalamegye egyik legjobb és legkeresettebb orvosa, ki Billrothnak ép oly kedvelt segédte volt, a milyen kedvelt tagja most Zalamegye legelőkelőbb köreinek. R. L.

— A Légrády testvérek anyját, özvegy Pollákné asszonyt, temették nagy részvét mellett f. hó 12-én. Az elhunyt 20 évvel ezelőtt elhalálozott férje a főváros egyik kiváló és mindenki által becsült orvosa és a hitközségnek és Chevra-Kadisáhnak buzgó, derék tagja volt. A temetést ennél fogva a Chevra-Kadisah eszközölte, mit az élte végeig ép oly jóltevő, mit jámbor zsidó asszonynak maradt Pollákné óhajtott is. Fiai azonban — ők tudják miért — csak az elhunyt elvitelére bocsájtottak be a Chevra Kadisah embereit és sem a halálozást, sem utáni imákat és szertartásokat végezni nem engedték. Dr. Kayserling rabbi érkezésekor azzal az izgatott kéréssel fogadták, hogy — mondjon ament. „Ezt csak ima után szoktam mondani,” szölt a pap és rövid imában elmondta, hogy az elhunyt élte végeig derék és jámbor zsidó asszony volt. Gyalog egy lépést sem kísérték anyjuk holttestét fiai, de mindjárt a kapunál kocsiba ültek és a temetőbe kihajtottak. Valószínű, hogy a fájdalom zavarta meg annyira a hü gyermekeket, hogy anyjuk halálát sem a tulajdonukat képező »Pesti Hírlap«-ban meg nem említették, sem a szokásos gyászjelentést ki nem adták. Hja! nem csekély baj az, mikor egyszerű zsidó asszony oly nagy urakat merészkedik szülni. (Hogy is mondja a költő: „Szegény anyám, ha tudta volna, dehogyan szült volna engemet!”)

— A főváros iskoláit az 1888/89 iki tanévben 30.561 katolikus, 61 görög-katolikus, 177 görög-keleti, 2707 református, 2642 protestáns, 23 unitárius és 13.925 zsidó vallású növendék látogatta. Tanköteles gyermek 60.179 van a fővárosban, de több, mint 10.000 nem jár iskolába. Figyelembe véve azt, hogy tekintve a lakossági arányokat, a zsidó tanulók száma sokkal nagyobb a más felekezetűeknél, biztosra vehetjük, hogy az iskolába nem járó tankötelesek közt aránylag csekély a zsidó gyermekek száma.

— Színész-növendékek vizsgálja volt a héten a budai várszínházban, és ez alkalommal úgy a közönség, mint az összes kritikusok Tapolczai Dezső III. éves növendéknek ítelték oda a siker oroszlánrészét. Az összes budapesti lapok legnagyobb dicsérettel emlékeznek meg a kiváló tehetségű fiatal növendékről, sőt több lap egyenesen odanyilatkozik, hogy az összes szereplők közül egyedül Tapolczai adta jelét annak, hogy valódi művészi erő rejlik benne. Osztatlan dicséretben

részesült Góth is, ki szintén zsidó ifju, és szintén kiérdemelte a tetszést, melylyel játékát fogadták.

— **Egy kis statisztika.** Tisztelt Szerkesztőség! Miután az „Egyenlőség“ 49. számában megjelent „Egy kis statisztika“ című cikkem megjelenése után alkalmam volt meggyőződni a felől, hogy a puchói szolgabíró nem nevezett ki senkit anyakönyvvezetővé, soraimat oda kell kiigazítanom, hogy az illető tanító nem „kinevezés“, hanem mulasztás útján — de nem az 1885 nov. 13-ikán 1924 eln. szám alatt kelt miniszteri rendelet figyelembe vétele mellett — lett anyakönyvvezetővé. Kiváló tisztelettel:

Sänger Samu.

Külföldi hírek.

— **Nem akar prágai főrabbi lenni.** Prágában, az osztrák-magyar birodalom legrégebb és egyik legelőkelőbb zsidó hitközségében a magyar származású Hirsch Márk után, ki hamburgi főrabbi lett, mint említettük, ismét egy magyar származású papot, dr. Ehrenfeld, gneseni rabbit választották meg. Gnesennek 400 zsidó lakosa, Prágának pedig 22.000-nél többje van, minek folytán senki sem kételkedett, hogy a sokat irigyelt, különben még fiatal rabbi ezer örömmel fogadja el fényes új állását. Ez meg is történt volna tán, ha a német felekezeti sajtó egy része nyelves kofa módjára belé nem ütöközik a prágai hitközség választásába. Miért választottak megint magyart? kérdezte, (mert Prága főrabbiának kiváló talmudistának is kell lennie, mi a németek közt nem igen található) miért oly konzervatív, (mert reformer nem kellett) és miért oly fiatal embert? (A nagy »Nódá B'ijhuda« csak 20 éves volt, mikor prágai főrabbi lett.) — Dr. Ehrenfeld fizetett agenseket tartott, — írta egy német reformer — hogy Prágában agitáljanak érte, és még számtalan hasonló piszkos dolgok láttak napvilágot a másországbelieket oly szívesen leczkértető német felekezeti lapokban. Dr. Ehrenfeld a sok rut nyelvöltögetésre mitsem válaszolt, bevárta, míg minden agitáció teljesen lecsendesedett, és mikor ezt legkevésbé várták tőle, kijelentette (folyó hó 10-én), hogy a prágai főrabbiságot e l n e m f o g a d j a.

— **Antiszemiták kijózanodása.** Sulyos csapás érte a bécsi antiszemitákat, olyan csapás, melyből ugyancsak megtanulhatják azt, mily derék emberek vezetik őket orruknál fogva, mily önzetlen próféták gazdagodnak meg az ő pénzükön. A lipótvárosi Szt. József egyet, melyet a klerikálisok és több antiszemita vezérférfi alapított, megbukott, még pedig közel másfél millió forint passzívakkal. Az alapítók, kik ez egyszer is bebizonyították, hogy pompásan értenek a „gründoláshoz“, nagy hűhóval ezer meg ezer „jó keresztény“ embert csődítettek az egyetbe, melynek jövedelmét aztán oly remekül kezelték, hogy most az 1,345000 frt passzívakkal szemben csupán értéktelen váltók és realizálhatatlan telkek képezik a cselekvő vagyont. Természetesen, csak oly

embereknek hiteleztek, és olyanoknak telkeit vették meg, kik egy követ fújtak a kolomposokkal, bár váltóik a bélyegilletéket sem érték meg, és telkeiknek sem lehetett hasznát venni. A bécsi nép, mely most láthatja milyen egyénekre hallgatóit, milyen emberek bujtogatása vitte lépre, okulhat az esetből, melynek bizony derékasan megadta az árát.

— **Rotschild Albert báró,** a bécsi világház feje, a napokban tizezer forintot adott át Taaffe grófnak, hogy azt az összeget a szegénypénztárak javára fordítsa.

— **Ujabb üldözések.** Az amugy is annyira üldözött és sanyargatott orosz zsidókat újabb veszedelem fenyegeti. A legelőkelőbb pétervári és moszkvai lapok valóságosan dühöngenek minden ellen, a mi zsidó, és hitsorsosaink méltán aggódnak azon, hogy hová céloznak ezek az újabb támadások, melyeknek sugalmazója ez időszert Mescserszky herceg. A zsidók nagy része érzi, hogy nincs maradása a fehér czár birodalmában, és sokan kivándorlásra készülnek, illetve már el is hagyták Oroszországot. Az üldözöttek küldöttséget menesztenek Hirsch báróhoz, kit arra kérnek fel, hogy az orosz zsidók számára felajánlott, de az orosz kormánytól visszautasított ötven milliókat legalább részben fordítsa a kivándorlók segélyezésére, illetve oly telepek létesítésére, melyeken a honukból kiűzött zsidók új hazára lehessenek.

— **Uj báró.** Az angol királynő Sassoon Albertnek a báró címet adományozta. Az új báró fia Sassoon Davidnak és 1817-ben Bombayban született, hol 1868—1872-ben tagja volt a törvényhozó testületnek. A Sassoon cég igen jó hírnévnek örvend a Keleten és nagy érdemeket szerzett magának Indiában az angol kereskedelem fejlesztése körül. Sassoon Albert báró tagja a londoni portugál községnek.

— **Jótékonyági bazár** volt, mint már említettük Newyorkban. Mint most értesülünk, három zsidó egyet rendezte a pártját ritkító fényes bazárt. A The young men's Hebrew Association egyet, melynek célját szegény, nagybárra Oroszországból bevándorolt zsidók oktatása képezi, a „héber ingyen iskola és az „Aguilarr könyvtár“ szövetkeztek. Ez utóbbi intézet könyveket kölcsönöz bárkinek felekezeti különbség nélkül, és 1888-ban több mint 100000 kötetet kölcsönözött el. Az egyetlek a bazár segítségével anyagi viszonyaikat akarták megjavítani, és ez sikerült is nekik. Az összes hitközségek képviseltették magukat a bazáron és számos egyesület, mint, pl. a 20,000 tagot számláló B'ne Britch, a Fre Sons of Israel, a Sons of Benjamin tömérdek ajándékot küldtek a bazár számára. Csinos, fiatal hölgyek vetélkedtek abban, hogy minél nagyobb bevételt szerezzenek a bazárnak, és a tiszta jövedelem csakugyan meghaladja a negyed millió forintot. A három egyet tehát létesítheti a közponi jótékonyági épületet.

— **Augusztá császárnében** a zsidó irók és művészek hatalmas pártfogójukat veszítették. A boldogult fejedelmű valóban nagy előszeretettel viseltetett irántuk

Meyerbeer ott volt minden zeneestélyén, Auerbach Bertalan éveken át volt felolvasója, Morgenstern Lina, a berlini népkonyhák első szervezője gyakrabban volt udvari ünnepélyeken és egyéb kitüntetésekben, is részesült. Ha a Berlinben felmértült antiszemita mozgalmakról beszéltek előtte, sokat boszankodott. Mikor az ujságokból értesült, hogy a csöcselék ujév napján merényletet intézett Bleichröder ellen, méltatlankodva szolt a trónörököshez: „Nem szégyen e ez századunknak? Nem kellene-e mindazokat példásan megbüntetni, kik az ily gyűlölségeket szitják?” — Bleichrödernek órákon át kellett időznie nővére házánál, míg végre éjjél után 2 órakor bejelentették neki, hogy a csöcseléket szétugrasztották. — A császárné melegen pártfogolta a zsidó jótékony intézeteket, és 1879-ben még Baden-Badenből is, hol pedig súlyos betegén időzött, üdvözlését és tetemes adományokat küldött a berlini zsidó hitközség selymök háza javára, mely akkor ünepelte ötven éves fennállásának jubileumát. — Ebben az intézetben történt 1878. évi május 2-án, hogy a látogatóba érkező császárnét a kilenczven éves Mendelsohn rabbi fogadta az ég áldását kérve az uralkodónéra, Augustza császárné ismételtén kezét szorított az agg rabbival és megköszönte üdvözlését.

— **Kitiltott antiszemita lapok.** II. Vilmos német császár, mint Berlinből írják, ama óhajának adott kifejezést, hogy Hammerstein báró Kreutzzeitungját és Stöcker Volk cz. lapját, valamint a Freizinnige Zeitungot és a Volkszeitungot ne tartsák a kaszárnákban és a tiszti kaszinókban. Bennünket csak az első két hírlap érdekel. A Kreutzzeitung egyike a legveszedelmesebb antiszemita lapoknak és ugyancsak idején volt a legteljesebb helyről érkező óhaj, mely kitiltás számba megy és valósággal lesújtó csapás a „Kreutzzeitung“-ra nézve. Stöcker is ére. heti most a császár harágját. A jeles páter, ki Siegenben szeretné magát újra megválasztatni képviselővé, egyre-másra híresztelte, hogy mily jóakarója neki az udvar, kortesei csak a napokban is azt hazudták, hogy a császár kezét szorított vele, de II. Vilmos nyilatkozata után Stöcker szavai aligha találnak hívőkre. A hirhedt antiszemita vezér egy ízben elég merész volt arra, hogy a császárnét nyilvánosan „kedves barátnőjének“ nevezze s ez is siettetta azt, hogy az udvar részéről eltiltották neki a politizálást. Felekezeti elöljárói is megtiltották neki, hogy a reichstagon kívül politikai beszédeket mondjon és bizony furcsa volna, ha a siegeni kerület olyan embert választana „független“ képviselővé, kit mindenféle korlátok közé szorítanak. — Mindenesetre örvendetes körülmény, hogy a két antiszemita közlönyt megleckézítették.

— **Rabbik érdekében** Badenből írják a következőket: Deczember végén küldték meg a II. kamara képviselőinek az állami költségvetést és ebben rendkívüli kiadások czimén 16,800 márka szerepel „csekély fizetésű rabbik“ számára. Ez bizonyára örvendetes tény. Nemcsak Ba-

denban, hanem Württembergben is vannak tekintettel a zsidó kultuszra.

— **Durlacher E.** hírneves francia könyvkiadó élete 72. évében meghalt Párisban. Nagy érdemeket szerzett magának azért, hogy számos zsidó lithurgiai munkát adott ki és maga is írt néhányat. Lefordította a nagyünnepi imákat. Veje volt Marchand-Ennery franciaországi főrabbinak. A Rothschild-család Lafitte-utczai templomában az előimádkozó tisztet végezte. Egyik fia átveszi üzletét, a másik a des turnellesi templom jeleshangu kántora.

— **Zsidó városi képviselők.** Olaszországban a múlt hóban tartották meg a városi törvényhatósági bizottságok választását. Florenzben történt, hogy Marsili a klerikális párt egy tagja, falragaszokon izgatott a zsidó kandidatusok ellen. Levy György báró szintén falragaszokon felelt, és a rágalmozó Marsilihoz elküldte segédjeit. A gyáva uri ember, mindenféle kifogásokkal élve, megtagadta az elégtételt, és odanyilatkozott, hogy nem támadta meg az összes zsidókat, hanem csak azokat, kik saját hasznukat többre tartják a közjónál. A florenziek dicséretére legyen mondva, hogy a zsidó jelölteket egyhangulag megválasztották. Livornóban kilencz, Pisában két zsidót választottak meg. Rómában Alatri Sámuel fia került a városi tanácsba.

— **Fényes esküvő** volt a napokban a prágai új templomban. Frietsch dr. bécsi ügyvéd vezette oltárhoz Inwald Emma kasszaszonyt, Inwald József képviselőházi tag leányát. Jelen volt az esküvön Lobjowitz György herczeg és számos képviselő, továbbá Scholz dr. polgármester, számos városi tanácsos iparosok stb. Az esketést Gelbhaus dr. rabbi végezte.

— **Bendemann Ede dr.** tanár, a düsseldorf-i művészakadémia volt igazgatója élete 78. évében tüdőlobban meghalt. Az elhunyt 1811-ben született; egy berlini zsidó bankárnak volt fia, és igen gondos nevelésben részesült. A langeszü ifju nagy előszeretettel foglalkozott képző művészettel és miután Berlinben több éven át folytatta tanulmányait, Düsseldorfba ment, hol Schadownak lett tanítványa. Nagy feltűnést keltett gyönyörű festménye „A zsidók Balyon előtt“, mely jelenleg a kölni múzeumban van. „Jeremias Jeruzsalem romjain“ czimű festményével nagy hírnévre tett szert hazája határain kívül is. Meghívták Dresdába a képző művészeti akadémia tanárává, majd meg Düsseldorfba ment vissza, hol Schadow utódjává lett. A zsidók elhurczoltatását a babyloniai fogságba ábrázoló festményét 1872-ben lejezte be, és azzal is nagy sikert aratott. — Temetése a közönség óriási részvéte mellett ment végbe.

— **Vanderheyn Emil,** a gyémántkereskedelem egyik legkiválóbb alakja, a becsületrend lovagja, számos rendjel tulajdonosa, meghalt Párisban, hol egyike volt a legkeresettebb ékszerészeknek. A Szajna törvényszéknél és a felsőbb bíróságnál szakértőként szerepelt több éven át. Gyakran uralkodó fejedelmek is meghívták a czélből, hogy megbecsültessenek vele

ékszereket. A francia koronagyémántoknak eladását ő vezette. A francia-német háború idején és a commune alatt kitűnt vitézsége által. Törzskari tiszt volt a nemzetőrségnél. Issy-erődnél megmentette Ribourttábornok életét, melyet az inzurgensek veszélyeztettek.

— **Középkori ukáz 1890-ben.** Az orosz belügy-miniszteriumban még nem tudják, hogy Amerika felfedezése óta ujkorban élünk; még mindig középkorban képzele magát a miniszter, ki mint Moszkvából írják, jelenleg azon töri becses fejét, hogy a zsidóknak megtiltsa azt, hogy illetékességi helyüket utlevél nélkül elhagyják; még a szomszéd városba se mehessenek passzus nélkül. Okosabbra is gondolhatna a rengeteg birodalom minisztere.

— „**The Gresham**“ életbiztosítási-társaság Londonban. E társulat évi jelentéséből, mely az 1889. június hó 30-án befejezett 41-ik üzletéről szól és a részvényesek 1889. december hó 10-én tartott rendes közgyűlése elé terjesztetett, a következő főpontokat közöljük: Az elmúlt év eredménye rendkívül kedvezőnek mondható. A társulathoz az utolsó év alatt 5923 biztosítási ajánlat nyújtott be 49,096.600 frk értékben, melyek közül elfogadtatott 5140 db 40,748.650 frk biztosítási összeggel és erről a megfelelő számú kötvény ki is állított. A díjbevétel, a visszbiztosítási díjak levonása után 15,050.885 frk 52 cts.-ra rug, a miben a 1,480.079 frk 27 cts.-ot tevő első évi díjak befoglaltatnak. A kamat-számla mérlege 4,277.633 frk 34 cts.-most tesz, miáltal a társaság évi jövedelme — a díjbevétel hozzászámításával — 19,328.518 frk 86 cts.-ra emelkedett. A társaság az elmúlt év folyamán 8,515.351 frk 56 cts.-ot utalványozott oly követelések folytán, melyek életbiztosítási kötvényekből eredtek. Lejárt biztosítási- és vegyes biztosítások stb. fejében, fizetett a társaság 1,978.229 frk 70 cts.-ot, kötvények visszaváltására 1,571.691 frk 04 cts.-nyi összeget fordított. A biztosítási és járadék alapok 3,956.563 frk 23 cts.-al gyarapodtak. Az összes cselekvő vagyoni az üzletév végével 106,578.528 frk 96 cts.-ra rugott. Tőkebefektések: 1,774.504 frk 27 cts., a brit kormány értékeiben, 539.819 frk 79 cts., az indiai és gyarmati kormányok értékeiben, 13,626.873 frk 64 cts., idegen államok értékpapiraiban, 1,734.190 frk 10 cts., vasuti részvények, elsőbbségek és garantáltak, 48,927.020 frk 31 cts., vasuti és egyéb kölcsön-kötvényekben 16,365.280 frk 52 cts., a társaság ingatlanában, melyekben a társaság bécsi és budapesti házai befoglaltatnak, 8,832.041 frk 35 cts., jelzálogban és különböző értékekben 14,778.798 frk 98 cts.

Pályázat.

A pesti izr. hitközség által kezelt alapítványokból a folyó 1890. évre a következő jutalékok adandók ki;

1. A **Bauer Mór és Fanni-féle két** egyenként 210 frtos jutalék.

2. A **Steiner József és Teréz-féle** alapítványból rokonok számára egyenként 105 frtos négy jutalék.

3. A **Graner József-féle** 1050 frtos kiházasítási jutalék egyik nőrokona számára.

4. **Spitzer Gerson-féle hét,** egyenként 926 frtos kiházasítási jutalék, az alapító nőrokonai számára; három jutalék egy-egy féle férfi rokonok által is nyerhető.

5. A **Haas Joákhim-féle** 550 frtos kiházasítási jutalék nőrokonok számára.

6. A **Schossberger-Deutsch-féle** 134 frt 40 kros kiház. jut.

7. A **Klepetatsch Ignác-féle** 92 frt 40 kros kiház. jutalék.

8. **Ehrlich Bernáth-féle két** 50—50 frtos kiház. jutalék nőrokonok számára.

9. A **Hertzka Ernesztina-fele** 225 frtos kiházasítási jutalék nőrokon számára.

10. A **Deutsch-Wittenberg-féle** 94 frt 80 krosi kiház. jut.

11. A **Gomperz Verona-féle** 240 frtos kiházasítási jutalék nőrokon számára.

Mindezen jutalékok iránt, a benyújtási határidőkre nézve is, bővebbi értesítés nyerhető a pesti izr. hitközség titkári hivatalában — dohányutezai templomépület, — a hol a kellően felszerelt kérvények is benyújthatók.

A jutalékokból az adó és egyéb költségek levonásba hozatnak.

A pesti izr. hitközség előjárósága.

Pályázat.

A **kaposvári izr. hitközségnél egyezer (1000) frt évi fizetés-, szabad lakás- és szokásos mellékjövedelmekkel rendszeresített főkantori** állás azonnal betöltendő. Az alkalmazandó főkantortól kívántatik: szakszerű és zenészeti képzettség, hogy orgona és karének kíséréte mellett végezhesse az isteni tiszteleteket, és hogy a hitk. népiskolánál vezethesse az énektanítást.

Pályázók felhivatnak, miszerint szakképzett-ségöket, eddigi működésüket, családi viszonyukat és életkorukat feltüntető bizonyítékkal felszerelt kérvényeiket **f. évi február 28. napjáig** alulírott hitk. elnökséghez beküldeni sziveskedienek.

Próba-előimádkozásokra csak a meghivatottak bocsáttatnak és az uti költségek csakis az akezeptáltak fognak megtérítettetni.

Kaposvár, 1890. január 7.

Kunfy
elnök.

Pályázat.

Az **aradi** izr. hitközségben **f. é. április 1-én** betöltendő, **600 frt** évi fizetéssel és a szokásos mellékjövedelmekkel egybekötött **másod-kántori** állásra ezentul pályázat hirdetik.

Pályázóktól megkívántatik, hogy zenészeti képzettséggel és csengő hanggal birjanak, a magyar és német nyelvnek teljes birtokában, שוחט ובודק בעל קורא és amennyiben lehetséges, מורה is legyenek és felhivatnak, miszerint a szükséges képesítési bizonyítványokkal, az eddigi alkalmaztatásukról szóló hiteles kimutatásokkal, valamint kifogástalan vallásos és erkölcsös életmódra szóló bizonyítványokkal ellátott folyamodványukat, melyeken kor, állás (nőtlen vagy házasság, utóbbi esetben a gyermekek száma is) említendő, legkésőbb f. é. február 25-ig alulírott hitközség elöljáróságához bérmentve küldjék be. Próbaelőadásra csakis a meghívottak fognak bocsáttatni, az utkölségek azonban csak a megválasztottnak fognak megtérítettetni.

Előnynyel birnak és utólagosan meghatározandó nagyobb fizetésre is számíthatnak azon pályázók, kik okmányilag bebizonyítandó képességgel birnak a főrabbit rituális teendőinek teljesítésében segíteni és előforduló esetekben őt ezen teendőkből helyettesíteni.

Arad, 1890. évi január hó 6-án

Az aradi izr. hitközség elöljárósága:

Bing Vilmos
elnök.

Pályázat.

A Szatmár-németi aut. orthodox zsidó hitközségnél egy **sóchet-ubodék és kóré**, ki egyszeres mind jó előimádkozó is legyen, szükségeltetik. Évi fizetés **600 frt**, nagy ünnepnapokoni előimádkozásért **150 frt**, szabad lakás és a szokásos mellékjövedelem.

Pályázók kéretnek, aut. orth. rabbiktóli bizonylataikat, életkoruk és családi állapotok feltüntetésével, folyamodványukat 1890. évi január hó végeig az alulírt elöljárósághoz benyújtani.

Uti költség csak a megválasztottnak fog megtérítettetni.

Szatmár, 1889. december 22.

a Szatmár-németi aut. orth. izr. hitközség
elöljárósága.

Pályázat.

A **kapuvári** izr. hitközségnél **600 frt** évi fizetéssel javadalmazott **kántor** állása, kinek **sóchet-ubodék és kórénak** is kell lennie, üresedett meg.

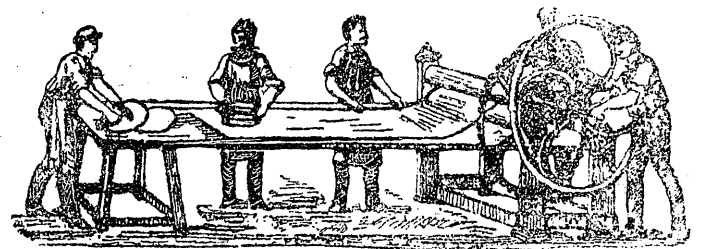
Pályázók sziveskedjenek korukat, családi állásukat, eddigi működésüket feltüntető bizonyítványaikat, ugyszintén orthodox rabbiktól származó képesítvényeiket alulírott hitközségnél benyújtani. Mólím előnyben részesülnek. Utiköltségek csak a felveendettnek térítettnek meg.

Kapuvár, 1890. január 7-én

Dénes György
elnök.

Maczós- és gyurógépek

a legolcsóbban és legjobb minőségben kaphatók

FEIWEL LIPÓT

vasbutor és iskolapadok gyárában,
Budapest, Aradi-utca 60. szám alatt.

Kohn Arnold

gazdag sirkóraktárát

(Váczikörut 14, szemben az Andrássyut torkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezdek a czég jó hirneve.

== Szombaton és ünnepnapon zárva. ==